

Ein óhugnaligur og órættvísur heimur:

Flestu lond kúga og pína

— brot á mannarættindini í 133 londum

Kring allan heim verða dagliga framd brot á mannarættindini. Ein tann felagsskapurinn, sum ger størsta arbeiðið fyri at upplýsa um hesi brot og sum eisini ger eitt virkið arbeiði fyri at koma teimum til lívs, er Amnesty International. Í hesum døgum er útkomin frágreiðing frá felagsskapinum, sum vísir, at tað í meira enn 133 londum verða framd brot á mannarættindini.

Vit hava fingið sendandi henda saman-drátt av frágreiðingini frá Føroya deildini av Amnesty International. Har verður sagt:

Tan 25. oktober 1989 sendi Amnesty International út ársfrágreiðing sína fyri 1989, sum fatar um tíðarskeiðið janúar til desember 1989. Bókin, sum er 310 síður til stóðar, víðger mannarættindabrot í 133 londum um allan heimin. Greitt verður frá royndunum hjá Am-

nesty International at fyrirbyggja yvirgangi í Afrika, Amerika, Asia og Kyrrahavssøkinum. Europa og Miðeystri. Dentur verður lagdur á virksemd fyri verju av grundleggjandi mannarættindum, herundir verju móti tilvildarlíggum handtøkum, órættvísari

fongsling, pining og deyðarevsing.

Sambært frágreiðingini eru hopdráp og morð av úrvaldum ofrum framd av stjórnarumboðsmönnum, ið virka óheftir av rættarskipanum, vörðin alt vanligari. ofrini fyri tilikum yvirgangi eru andstöðu-fólk hjá stjórnunum, limir í etniskum og átrúnaðarlíggum bólkum og sivilfólk, ið buggva í økjum, har ófriður valdar og herurin leggur upp í.

Frágreiðingin lýsir eisini tann ómetaliga dent, stjórnirnar leggja á at krogva ella oyðleggja progv um tilik dráp og teirra egnu ábyrgd fyri drápunum. Hóast hetta finna upplýsingar um tilikan yvirgang oftari fram til altjóða felagsskapin nú enn nakrantíð fyrr. Amnesty International heldur, at útbreiðsla av upplýsingum og tiltøk at steðga drápunum kunnu fáa avgerandi ávirkan á verjuna av mannarættindum í 1990 árunum.

Í ársfrágreiðingini finnast m.a. upplýsingar um:

— Óheimiláð dráp í ikki færri enn 25 londum;

— Meira enn helmingurin av heimsins stjórnur pínir fangar ella fer illa við teimum á annan hátt; i

meira enn 30 londum eru fangar deyðir orsakað av pining, ómenniskjansligum fongslsviðurskiftum ella undir illgrunasomum umstøðum;

— Fangar eru avrættaðir í meira enn 35 londum, sum er størsta talið skrásett av Amnesty International síðan 1981. Við ársbyrjan í 1989 høvdu kortini meira enn 40 prosent av øllum londum í heiminum tikið deyðarevringina av, annaðhvørt í lógávu ella í verki.

Frágreiðingin lýsir dømi um samvitskufangar — menn, kvinnur og børn, ið eru fongslað einans tí at tey hava gjørt bruk av grundleggjandi mannarættindum á friðarligan hátt — í londum í hópatali. Eitt veksandi tal av fólkum um allan heimin mótmælir hesum fongslingum og tekur undir við leysgeving av samvitskufangum.

Nýggjársdag 1989 vóru hesir frælsir aftur: Levko Lukyanenko, sovjetiskur lögfrøðingur, fongslaður fyri 10 árum síðani og sum nú skuldi undir eitt tíðarskeið sum burturvistur, Ntombazana Botha, suðrafrikanskur kirkjumaður, fongslaður í 1987 og Lance Seera Muwanga, ugandiskur mannarættindastríðsmaður, eisini fongslaður í 1987. Túsundtals aðrir samvitskufangar byrjaðu kortini eitt nýtt ár í varðhaldi.

Frágreiðingin nevni:

— Samvitskufangar í meira enn einum triðingi av heimsins londum;

— Fangar, ið sita uttan ákæru og dóm, í meira enn 75 londum;

— Fólk, ið eru »horvin« ella sita í loynilíggum varðhaldi, í einum 15 londum;

— Politiskar fongslingar í meira enn helminginum av heimsins londum, og

— Tórvandi rættartrygd í hópatali londum.

Gjøgnum árið arbeiðdi Amnesty International til frama fyri 4.640 samvitskufangum, ella fang-

Amnesty International hevur deildir í 43 londum, eitt nú í Føroyum. Formaður í Føroya deildini er Hallgir W. Poulsen

Nøgva staðni sita fangar í fongslu uttan ákæru ella dóm, eitt nú í Suðrafrika

um, hvørs mál vórðu kannað sum møgulígg samvitskufangamál í 84 londum. Í ársfrágreiðingini verða hesi tøl nevnd:

— 1.566 fangar, sum Amnesty-bólkar arbeiðdu fyri, vórðu latnir leysir í 1988;

— 1.390 nýggj fangamál vórðu tikin upp;

— Amnesty International sendi meira enn 400 snarmál út í 1988 vegna meira enn 1.900 fangar í einum 75 londum;

— Við ársbyrjan í 1989 hevði Amnesty International sendi meira enn 700.000 limir og stuðlar í meira enn 150 londum;

— Meira enn 3.980 Amnesty-bólkar arbeiðdu í meira enn 65 londum;

— Læknabólkar eru í einum 30 londum og lögfrøðingabólkar í meira enn 40 londum;

— Amnesty International hevur deildir í 43 londum; harafturat eru virknir bólkar í 24 londum.

Amnesty International leggur stóran dent á uttanveltaðu stóðu sína, og ger vart við, at endamálið er at arbeiða móti mannarættindabrotum og ikki móti stjórnun. Fe-

lagsskapurinn hvørki stuðlar ella er imóti nakrari politiskari, sosialari ella figgjarligari samfelagsskipan, men krevur somu mannarættindi vírd í øllum londum.

Amnesty International leggur eisini dent á, at ársfrágreiðingin, ið lýsir stóðuna í hvørjum landi sær, ikki ger nakra samanbering landanna millum og ei heldur kann roknað við, at alt er fingið við. Felagsskapurinn flokkar aldrin lond eftir teirra umdømi mannarættindum víðvíkjandi. At eitt land ikki er nevnt skal ikki skiljast sum nøkur vátan um, at eingi mannarættindabrot eru framd í tí landinum. Ei heldur eigur longdin á umrøðuni av einum landi at verða nýtt sum mál fyri hvat Amnesty International heldur um víðkomandi land og tess umsorgan fyri mannarættindum.

